

van de laagvlakte uit, de berghelling op (of omlaag gezweept, van achter den bergtop, den bergketel in); met slechts een flauwe scheidingslijn, gevolg van kleurverschil bij gelijke donkerte.

Men ziet slechts plans (niet, zooals bij de oudere Vlaamsche landschapschilders, door kleurverschil scherp gescheiden plans, doch tot één grootsch geheel saamgebonden plans, die slechts in tint verschillen): 6 plans, alle opkruipend, rechts, tegen de berghelling; te beginnen met een lichten voorgrond, gevolgd door een donker 2e plan en een licht 3e plan, waarop volgen, aan den horizon, de 2 donkere ineenvloeiende plans van landschap en van lucht, terwijl het 6e plan wordt gevormd door een lichter getint, dunner bewolkt luchtbrok links, waar de zon door schemert.

Er zijn weinigen, die aangewezen waren, van deze vondst in hun werk partij te trekken. De dramatici zijn zeldzaam onder onze schilders.

Philips Koninck, die (hoewel hij in sommig werk wèl Seghers' palet, dus diens stemming, heeft overgenomen) het niet heeft gedaan: omdat hij de statigheid te lief had;

Rembrandt, die, als éénige, het zelfs bij voorkeur heeft gedaan;

Jacob van Ruysdael, die het niet heeft gedaan: omdat hij, hoewel dramaturg, geen phantast was, en slechts de door hem geziene werkelijkheid gaf (daargelaten de Noorsche watervallen, naar van Everdingen, die bestelwerk zullen zijn geweest.)

Ruysdael is alleen grootsch en imposant op groot formaat. Den grooten Ruysdael vindt men dus alleen in de enorme doeken (Gezicht op Kasteel Bentheim, op 25-jarigen leeftijd geschilderd; Poel in het Duinwoud; Molen bij Wijk-bij-Duurstede). Maar, is hij in een enkel kleiner werk zwaar van kleur (te zwart soms), in de groote is hij zonder uitzondering wat droog en mat en grauw van tint. Calvinistisch is het genoemd, door schrijvers, die er sombere troosteloosheid in zagen. Een onnoozele miskennis van den aard van het Protestantisme. De Calvinist mag op den buitenstaander soms een zuren indruk maken, zelfs desnoods een zuur mensch wezen voor zijn medemenschen, hij verkeert niet in vreeselijke afzondering, (zooals door die schrijvers is ondersteld) maar in gelukkige afzondering: rustig-verzekerd door het rechtstreeksch intiem verkeer met zijn God.

„Een kleurlooze, gedempte stemming, geschraagd door een, op den bodem van grooten hartstocht, sterk geestelijk leven,” zal de waarheid omtrent den inhoud van Ruysdael's werk meer nabij komen. En zoo zou men met eenigen grond toch het Calvinisme als zielebodem van Ruysdael's werk kunnen aanvaarden.

Tegen het vallen van den avond, als het donkerde, kregen zijn groote